

Milorad Stojević
O RUKOPISU MATE MILORADIĆ NAŠ PESNIK

dr. Milorad Stojević, Pedagoški fakultet, Rijeka, stručni članak, Ur.: 23. prosinca 1992.

UDK: 886.2 (436.17):: 929 MILORADIĆ, M.

*Autor izvješćuje o neobjavljenom gradišćanskohrvatskom rukopisu **Mate Miloradić naš pesnik 1850. sept. 19-1920. sept. 19.**, potpisanom inicijalima **M.m.***

U rukopisnoj zbirci Arhiva Hrvatske čuva se pod brojem 381 (stari broj 479) rukopis, veličine nešto produženog formata A4, koji je naslovljen ovako **Mate Miloradić naš pesnik 1850. sept. 19 - 1920. sept. 19.**, a potpisan inicijalima **M.m.** Usto, slijeva ispod naslova vidljiv je pečat "Braće hrvatskoga zmaja u Zagrebu". Inicijali upućuju na moguće autorstvo dvaju pisaca, ili Martina Meršića starijega ili Martina Meršića mlađega. Površna analiza rukopisa¹ kontekst prigode za koju je tekst napisan i o kojoj je pročitano nedvojbeno ukazuje na to da je autor Martin Meršić stariji. Taj rukopis vrijedan je zbog dvaju razloga: a) to je vjerojatno prvi tekst u kojem u se na književno povijesno korektan način, bez obzira na njegovu prigodu, kako-tako elaborira, navlastito pjesnički rad Mate Meršića Miloradića (1850-1928), svakako najvećega imena ovostoljetne gradišćanskohrvatske književnosti; b) taj rukopis je i dokument početnih akcija u vezi s osnivanjem Hrvatskoga kulturnoga društva u Gradišću, o čemu govore i datumi u naslovu.

Prema svjedočenju Martina Meršića ml.² i Martina Meršića st.³ u njegovu opsežnu rukopisu **Spominki**, u kolovozu 1919.g. na Lovrenču u fileškome župnome uredu, neposredno poslije pada komunističke diktature u Mađarskoj, u nazočnosti nekolicine hrvatskih intelektualaca (svećenika i učitelja), mjenovski školnik Ivan Dobrović dao je ideju da i Hrvati u Gradišću osnuju svoje kulturno-umjetničko društvo, kao što ga imaju mnoge narodne

¹ Usporedba je obavljena između rukopisa **Mate Meršić naš pesnik** i pisma Meršića ml. predočena u knjizi **Novine i časopisi gradišćanskih Hrvatov**, Knjiga XXXVIII Hrvatskoga štamparskoga društva, Željezo 1985, str. 210

² Martin Meršić (ml.), **40 ljet HKD - 40 ljet djelo za narod**, u: **40 ljet HKD 1929-1969**, Željezo 1969, str. 6-8; M. Meršić (ml.), **50 ljet HKS - 50 ljet na djelu za narod**, Gradišće Kalendar 1979, str. 30-32

³ Meršić (ml.), **40 ljet...**, str. 7; Meršić (ml.), **50 ljet...**, str. 30.

skupine što žive izvan matične domovine. Ta se ideja navlastito dopala Martinu Meršiću st., pa ju je propagirao među kolegama svećenicima. Štoga je 20. rujna 1920.g. pozvao hrvatske intelektualce cijeloga Gradišća na sastanak u Šopron. Nekoliko se svećenika toga dana poslije sastanka uputilo i u Hrvatsku Kemlju da pozdrave Matu Meršića Miloradića o njegovoj sedamdesetogodišnjoj životi i o njegovu imendanju. Uglavnom su u posjetu bili svećenici i intelektualci rodom iz Frakanave, rodnoga mjesta Mate Meršića Miloradića. Među njima su bila oba Martina Meršića, stariji i mlađi, Tibolt Rezner benediktinski profesor, župnik Ivan Blažević, urednik i publicist Andrija Prikosović, i dr. Najprije je "u prozi" Miloradića pozdravio M. Meršić st., a potom "lipom pjesmicom" Ivan Blažević. Proza kojom je Meršić st. pozdravio pjesnika upravo je naš rukopis, a motto rukopisa čine dva stiha Blaževićeva, vjerojatno iz spomenute prigodnice. Kao odzdrav svima nazočnima Miloradić je na licu mjesta sastavio pjesmu i pročitao njezinih devet "vezov" (kitica)⁴. Dakako, svrha posjeta gradišćanskohrvatskih intelektualaca nije bila vezana samo za prigodu Miloradićevih rođendana i imendana, nego i za intelektualnu podršku u vezi s osnivanjem Hrvatskog kulturnog društva u Gradišću.

Martin Meršić st.⁵ kao pokretač mnogovrsnih akcija na kulturnome polju među Hrvatima u Gradišću imao je viševrstne veze s Miloradićem⁶. Naime, Meršić st. pridobio je Miloradića za književnost na hrvatskom jeziku određivši ga za urednika *Kalendara sv. Familije*, baš kao što će deset godina kasnije za književnost pridobiti i Ignaca Horvata a u vezi s pokretanjem *Hrvatskih kršćanskih novina* i *Hrvatskih novina*⁷. O vezi te dvojice hrvatskih intelektualaca iz Gradišća možda ponajbolje svjedoče pjesme što ih je Miloradić posvetio Meršiću. Evo njihovih naslova: *Gospodine Merte*⁸, *Martin Meršić srebrni mašnik 1891-1916*⁹, *Posvetnica mlomu rodjaku i bratu Martinu Meršiću*¹⁰, *Mrtinu na Mrtlnju 1923*¹¹, *Bratu Mrtlnju*¹², *Joki*¹³, *Os i kolo*¹⁴.

S druge strane rukopis Meršića st. bjelodano svjedoči da je izvršno poznavao Miloradićevo književno i ostalo djelo. Dakako, s obzirom na prigodu, u rukopisu su istaknuti oni pragmatičniji primjeri Miloradićeva pjesništva, ali da je Meršić st. cijenio cjelokupni Miloradićev pjesnički rad svjedoči i to da je upravo on, o petoj obljetnici pjesnikove smrti,

⁴ Vidi u: Miloradić, *Jačke*, Knjiga XXVII Hrvatskoga štamparskoga društva, Željezno 1978, str. 100-101. Pjesma je naslovljena *Hvala braći*

⁵ O njemu vidi naprimjer: Meršić (ml.), *Znameniti i zaslužni gradišćanski Hrvati*, Čakavski sabor, Rijeka 1972, str. 81-83; Leo Stubić, *Martin Meršić st.*, vlastita naklada (?), Štinjaki 1975; Stjepan Krpan, *Gradišćanski portreti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1988, str. 91-95

⁶ O njemu vidi naprimjer: Nikola Benčić, *Pjesništvo gradišćanskih Hrvata*, Dometi 8/1971, str. 29-30; Meršić (ml.), *O.c.*, str. 83-84; Krpan, *O.c.*, str. 62-69; Janko Bariš, *Mate Meršić-Miloradić*, Sv. Cecilija, sv. 2/1928, str. 84-87; Natalija Bojnicky-Vidmarović, *Mađžarski utjecaj u pjesništvu Mate Meršića-Miloradića*, Gradišćanski Hrvati 1533-1983, Zagreb 1984, str. 149-154; Vladimir Vuković, *Mate Meršić-Miloradić*, Hrvatske novine 18/1988, str. 6-7; Rafo Bogišić, *Mate Meršić Miloradić, pjesnik gradišćanskih Hrvata*, Forum 10-11/1979, str. 843-844; Neven Jurica, *Mate Meršić Miloradić i hrvatska poezija početka stoljeća*, Forum 202-208; Đuro Vidmarović, *Nepoznati velikan Mate Meršić Miloradić*, u: M.M. Miloradić, *Hrvat u Gradišću*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991, str. 5-12; M. Stojević, *Intertekstualni tragovi u pjesništvu Mate Meršića Miloradića*, Rival 1-2/1990, str. 86-90; i dr.

⁷ Vidi u: Rober Hajžan, *Ignac Horvat*, vlastita naklada, Pinkovac 1979, str. 51-52

⁸ Miloradić, *Jačke*, str. 86.

⁹ *O.c.*, str. 87-88

¹⁰ *O.c.*, str. 89-90

¹¹ *O.c.*, str. 90

¹² *O.c.*, str. 92

¹³ *O.c.*, str. 93-94

¹⁴ *O.c.*, str. 94-95

uredio i izdao njegove **Zbrane jačke**, koja će knjiga otkriti Miloradića kao pjesnika mnogim gradišćanskim Hrvatima, a bit će i osnova za vrednovanje njegova mjesta unutar gradišćanskohrvatske književnosti ne samo našega stoljeća.

RIASSUNTO

Milorad Stojević

Sul manoscritto **Mate Miloradić naš pesnik**
(**Mate Miloradić poeta nostrano**)

L'autore ci informa sul manoscritto inedito dei Croati di Gradišće **Mate Miloradić naš pesnik. sept. 19-1920. sept. 19.** (**Mate Miloradić poeta nostrano 19 sett. 1850 - 19 sett. 1920**) firmato con le iniziali M.m.

Mate Miloradić naš pesnik 1850. sept. 19 - 1920. sept. 19.

O velikaš med nami maljanih,
Oral jaki med plahih pticama!
Blaževich

Potle su se naši preoci od Primorja zdignuli ter se po ugarskih granica od Mure početo gori čer do Požona ustanili, i krez ovih 380 let su se oni ne neg pominali po hrvacku, nego po hrvacku i pevali. Pevali uz zibku i prelice, na puti i va crkvi, pri zabavi i molitvi. Med ljudih je vsagdar bilo jačkarov ki su čuti srca - svicke i Božje - znali va lipih ričah zipevat. Dosta ovo svidoču jačkane zbirke Kuhača i Kurelca i vse naše molitvene i jačkami pune knjige. Bili su oto učniji duhovniki ali školniki, morabit neg zizma prosti ljudi, ke je od božje ali svicke ljubavi goreće srce silovalo da kada tada zajaču. Mnogo jačak se je neg obrnulo iz magjarskoga ali nimškoga jezika. Ali Mate Miloradić su med zapušćenim, po hrvacku neučnim narodom najednoč izašli na nebo hrvactva ne kot kakova zvezdica, nego kot svitlo-žarko sunce. Miloradić su za istinu pesnik, pravi, velik pesnik. Ufam se je prispodobit Ludoviku Gaju, ki je pred 80 letih hrvacko ljudstvo zbudjal i mu lipši jezik načinjaj. Neg da si naš Miloradić ne idu riči i lipotu jezika posudit, srbom ali turkom, kot nigda Gaj i njegovu tovaruši. Iz njevih ust se naš hrdjavi, siromašni paorski jezik preporodi, uplemeniti i ubogati, kot pod perom Prohaszke Ugrsko. Stupimo, danas, na sedamdesetletnigod, pred našega Miloradića, z lovnim vencem, da podičimo va njih našega prvoga Pesnika.

Jedna gjačka poslovica veli: Poeta nascitur - pesnik se narodil Miloradić še nisu rodili za hrvackoga pesnika, nego za računara, fizikuša, za diboko učenoga mudroznanca i bogoslovca. Od školske mladosti do 53 leta je bilo njevo jedino veselje - uz duhovne posle - računat, nauk nature, mudrovanje i bogoslovlje študirat; koliko učnih člankov i knjig su oni napisali i poznati bili ne neg Pešti, Zagrebi, nego i Parizi i Tübingi, Berlini i.t.d. Do 52 leta os ni jedne pesmice nisu pisali. Kada ali jednu tužnu dob - uko 1900 - niti famik Fertsák¹, niti Nakovich² školnik nisu hrvackoga kalendara vandali, onda, va leti 1902. su na nudenje Krajnjaka požonskoga professara utemeljili kalendar sv. Familije³. Va kalendaru mora bit uz povidajke i pesmic. Ali kade je zet? Prve su obrnuli iz Ruskoga. I kad su vidili, da mu oto ide lahko i kad su va njevoj bistroj glavi toliko lipe-svitile misli mrvile i va srci toliki ognji gorili - su počeli i sami zmišljati i pevati. Pak kako lipo, lah i gladko svi im riči z pera tekle i kako su riči na taktuš tucale koracale, kako milo-složno su se radi na krajih objamivali. Ova sila je nje načinjila pesnikom. Ali ova sila je bila njeva zvanaredno velika, goruća ljubav k siromaškumu hrvackomu narodu. Oni

¹ Franjo Fertšak (1861- 1926) bio je cogrštofski župnik, a s pomoću svećenika Ivana Čenara (Csenar) i Mate Horvatha tiskao je tri broja ilustriranoga **Mižnoga kalendara** u tjeku 1892. godina. Vidi u: File Szedenich, **Našipišci i književnost**, Sopron 1912, str. 148; Martin Meršić ml., **Znameniti i zaslužni Gradišćanski Hrvati**, Čakavski sabor, Rijeka 1972, str. 50.

² Mihovil Naković (1840-1900), školnik, jezikoslovac, književnik. Uređivao je **Kerštjansko-katoličanski kalendar** (od 1891. do smrti) kao i prvi časopis zapadnougarskih Hrvata **Knjižnica za seljačke ljude**. V.: Stjepan Krpan, **Gradišćanski portreti**, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988, str. 55-59.

³ Kalendar je pokrenut u Juri 1903. g. Prestao je izlaziti 1919. g.

su bili vesevik prvi ravan Hrvat, su vesevik goruće ljubili svoj rod i narod. Ovomu su sada sedom glavom počeli pevati, - da ga zabavljaju, podučavaju i karaju i - zdignu. Pokazat su radi, kako lip, bogat, žitak glasben je otporugan paorski jezik, koga su se sramovali govoriti i duhovnici i učitelji, koga su ur i ljudi počeli med lomarje, med staru kramu brcat. Ma i oni znadu uz ugarski nimški jezik, dobro francozki i angalski, al uzave jezike su oni dobro znali ruski i jugoslavski jezik i svoj domaći hrvacki. Rano im je tako lahko išlo pevanje. Va toj bistroj glavi se je htela jedna misal razsiknut, serce razžarit - spamet delat nekoliko puti po hiži gori doli pojt, pak onda k stolu sest, zet zahitjen papira na peldu tako ter pisat. Srodila se je ka najljepša pesma. Ovako va par minutih je došlo na jedan porizen tok i njeva krasna budnica:

O hrvati, narod mali Stan mo gori, dost smo spali!
Prestat mora dugi san, - Zora puca bit će dani⁴

Dostkrat su se htili iz sna zbuditi, premišljavati, pak se stat k- stoliću sest ter pisat. Pesma je bila gotova na svitu. Vse molitvice, pesmice va početnom i malom katekizmu su jednu nedilju po maši va ruke došli, uko obeda je obernuli i z-poštom po obedi je ur najzad Židan poslali. Bilo je čudenja! Ar po hrvacku su stoputi lipše neg po ugrsku i nimšku.

Miloradić sad ur petnajst let dugo pevadu - pak zač! Ne na kakovu naučku, ne za plaću, neg od ljubavi. Ljubav k Bogu je prva moć nje pevati sili: kako gánljivo lipe su ove nabožne pesme: Jelva, Jezuš, Na Božić, O tiha noć, Alleluja⁵, O zdravi hiži, Mariji, Va ime Božje⁶, i.t.d. Ljubav k radu i preteljom. Kako lip spominak su postavili svojoj dragoj majki va Teti Kati po prvič i po drugič. Neznam pesnika va vsih meni poznatih litteratura, ki bi tako pravo, istinski tolikim poštovanjem i ditinskom ljubavom bil odjačil svojju majku krez čistilišće nutar va nebo. Iskreno preteljstvo diše iz pesam Črtaj, črtaj starče Milovane (fileški kanonik)⁷, Bratu Ivanu M.⁸, Bratu Martinu⁹, Blaževichu¹⁰, Joži Horvatu¹¹, Pop Anton z Fileža, Na Fileži zvon se plače¹² i.t.d.

Miljano, nujno kot jedna majka znadu jačit dicit. Našim malim (večkrat), Na pašu uz Dunaj i.t.d. (Z-nimimi stvari se znadu milit kako jedna majka znadu jačit

⁴ To je prva kitica (ispravno je katren) pjesme 1910.

⁵ U trećem izdanju Miloradićevih *Jački* (Knjiga XXVII Hrvatskoga štamparskoga društva, Željezno 1978) pjesma je naslovljena *Alleluja*.

⁶ U trećem izdanju (v. bilj. 5) *Va Božje ime*.

⁷ Radi se o fileškom župniku Mati Karallu (1827-1911) prvom principalu i uzoru Miloradićevu. U *Kalendaru sv. Familije* pisao članke pod naslovom *Pretelj roda i naroda*, pa je po tome ta pjesma naslovljena *Prijatelju svoga roda i naroda*, a ne *Črtaj, črtaj, starče Milovane*, što je upravo prvi stih invokacijskog i završnog, ponovljenog, katrena te pjesme.

⁸ Vjerojatno se radi o pjesmi *Bratu Jivi Muškoviću na Kameval 1916*. Ivan Mušković (1848-1930) bavio se jezikoslovljem, prirodopisom, a i prevodio je. Suradivao i s Miloradićem. Vidi: Szedenik, O.c., str. 137-139, Meršić ml., O.c., str. 85-86, Krpan, O.c., str. 59-62.

⁹ Radi se o Martinu Meršiću st., najvjerojatnijem autoru ovoga teksta o Miloradiću. Pjesnik mu je o različitim povodima, posvetio više pjesama.

¹⁰ Svećenik Ivan Blažević (1888-1946) bio je pjesnik, prozaik i pisac igrokaza. Bio je pod snažnim pjesničkim i intelektualnim dojmom M. M. Miloradića.

¹¹ To je pjesma *Brate Jože Horvat!...* Čovjek kome se pjesnik obraća bio je seljak i trgovac u Mjenovi, a potpomogao je tiskanje hrvatskih knjiga.

¹² Ispjevana je ta pjesma u povodu smrti Mate Karalla, koji je umro na Badnjak 1911. u 84. godini.

dici: Našim malim /većkrat/, Na paši uz Dunaj i.t.d.)¹³ Z nimimi stvarih se znadu milit kot jedan sv. franciskuš: Moje ptice, Pčela, Milim malim gostom, kako im va Rastanki¹⁴ - milo zbogom daj...¹⁵

S Bogom, s Bogom, moje ptice!
Vsaka ste mi mili gost,
Palčaci i siničice
S škrljunci, čučurice
Kad vas trapi zimski post

Krt, Šiša, U zimi. Ova zadnja pesma Simon Juda, snigom duda, se med najlipše pesme vsega svita more brojiti. Sunce gine - je takaj nezrečeno lipa i ganjljiva. Strašno lipo su ubernuli Vörösmartijov Szozat: Progovor¹⁶ jednu pesmu Petőfijovu¹⁷ - na dokaz njeve istinske domovinske ljubavi.

Miloradić imadu va srci uz ljubav - žuhkoće srde i jada. Oni su pošten, ravan pravičan človik. Zano ljuto oduravadu laskanje, mastene, krivicu i vsaku zloću. Za ovu je njevo srce neizmerno dibok ognjeni - Vulkan - ki široko i visoko oganj srditosti brca. Drugda milo oko se zaškuri, ruka zgrabi bič i nemilonsa bije. Uzrokov navo je bilo i va dobrih starih časi dost, a va novih, va bojnih, va skupničarski - preveć!

- **Luka Vušilović** - Va njevoj najdužoj pesmi - ka je puna lipote, drage zabavi - bičuju vse zreļjačije, falinge, vse griške i zloće jednoga sela, osebujno ništvidnost i pilo. Pilo, prikoredno pilo je njim ki još ni kaplje alkoholnoga pila ne piju strahovito gnjusno. Zano pijanstvo zizma pregrubo bičuju i rugadu va pesma. Tome va kladi, Mesopust i va Jiskrica. Simo i tamo šćipadu i ubadadu va izgubljenom Sinu, Mladi danki, stari danki, pak osebujno va Šćipanci. Miloradiću se je ne od mladih let početo čuda krivoga godalo, nje mrzili, dolimetali, proganjali - va komunizmuši su trikrat bili ponje črljeni, da je ubisu, svi se čuđit da je na dni njegova dobroga srca i ljutoga kiseloga dnišća, ko va njevih mnogih pesmah preudira.

Na seli rodiju koprivice i hren
I ja sam i ja sam na seli rodjen!¹⁸

Mnoga i mnogokrat zapeču njeve pesme kot kopriva grizu, kot na octi ljuti hren. Ove koprive peču i va: Ose i komari (12) i va Brunda (kih je takaj dvanajst)

¹³ Na ovome je mjestu autor teksta pogriješio u koncipiranju rečenice, a netko je, čini se, kasnije (možda i sam autor) eliminiranu verziju stavio u zagrade.

¹⁴ Točan naslov **Na rastanku**.

¹⁵ Riječ je u rukopisu nečitka, ali joj se predmnijeva značenje.

¹⁶ Kako je Miloradić preveo/adaptirao Vörösmartya dostatno već svjedoči prva kitica:

**Hrvatske majke vjerni sin,
Uz domovinu stojil
Va njoj je stala zipka ti,
I grob ćeš najt va njoj.**

¹⁷ Naslov joj je **Iz daleka**.

¹⁸ Prva četiri stiha (združena po dva) pjesme **Ljudi...**

Va pesmi: Kosili su travu, velu:

Trudna mi je duša - Trudno mije telo
Nit sam našal ruku - Da se nagnem nanje
Najt ću ju kad bude - Zadnje putovanje

Miran čovik, neg mir su vsagdir jiskali, pak ga nigdir našli.

Željim si, željim si - Va ruku duplir
Va grobi je tiho - Va grobi je mir.¹⁹

More-mo mi mislit kako je nje zabolil, zdrmal va ljuti jad nagnal ta najveći, najkrivičniji nemir: boj. Snjim se nikarko pogodit nisu mogli. Kot i jednoga srditoga Vulkana je iz nji letil oganj jada proti boju. Va njivoj prvoj pesmi proti boju: Hurra! - su oni va četrtom redi ravno pisali: Vrag ruje: hural hural!²⁰

Pukša puca, sablja kolje - Ruši grade štuk na prah!
Mlada krv krvavi polje..... - Vrag ruje: hural hural

Boj su držali za najveću krivicu svita za pravo pakleno vraže delo, zano strahovito oštro pišu proti boju i onih, ki su krivi boju. Ovde su morali koč-toč pazit i šutit, da i nji ne usmrtu.

Narodil! Vaše srce je z leda!
Va njem ljubavi nij već jur nit sledat
Človik človiku živ ste krvolok!
Ostavil vas je dobri, dobar Bog!

Ljubav! O najdi si i Ti zavićel
Tvoj rodni klas neka se opet zmićel
Ljubav! krajestvo tvoje pridi k-nam!²¹

I kad' strašni boj i po već letih ni hotil prestati, kako tužno- glasno i on s križevanim, umirajućim Jezušem zajauknu:

Eloi! Eloi! - Bog moj, Bog moj! zač si me zastavil?
Duša moja, plači, zdahni!
Bože! Bože! Čuj obrani!
Štuk! Na miru! Kuglja! stani!
Pukša! tiho! Prah! Potahni!
Kraj! Granati! meč! ne mahni!
Doli marš! Ajeroplani!
Eloi, lamma sabaktani!²²

¹⁹ To je 24. katren pjesme Ljudi...

²⁰ Pjesma nosi naslov **Hural hural hural**

²¹ Citirani su prvi katren i druga tercina soneta **Narodom 1914.**

²² **Eloi, Eloi...!**

A kad je stoper za bojem bukla doma revolucija, buna, za njom komunizmuš, o kakov jad je zahipil va nji, kako su mahali bič prik tolovajev nemirnih!

Neznam, jeli se je oš gdo celoj Europi ufal i znal tako lipe i ljute pesme - satire - na skupničarstvo pisat. Onda su š njegovoga pera počele pucati - triskati i - Strelje. Simo slišu ove pesme:

Tili-tili bum bum, Lavina, Mir, komunište, U Parizu, Na sinodi, Gospodarom i.t.d. I kad su židovi va boju i kašnje prneze na kupe sipali, kad su oni bili važigači i peljači bune i komunizmuša²³ - ko nje neizrečeno ljuto biju i hudadu va Lokricah i Strelja.

Ali dokonjat ću ne jednoč moje povidanje: Miloradića pravo pokazat spoznat i razumit skoro ni moguće. I svoj narod, svoj najbliži rod ji nepozna. Morebit, čedu je bolje poznat i vrednije poštovat za 50 ali 100 let naši potomci.

Oni su naš pravi, velik vidovit pesnik. Va kalendarih i Naših Novina nahajamo od Miloradića prik sto pesam, med njimi pet dužičkih povidanj. Više toga 127 iskrice²⁴, kade se zaistinu njeva diboka mudrost krisi i osam strel²⁵ kade grmu i udru. Kad bi ove pesme vse skupa zibrali - bile bi pred nami debele pesničke knjige. Pak oni i sranjeno imadu oš ča va stoli. Imali bi skoro gotovo i jedan hrvacki roman. Kad smo mi - ovde na Ugrih razšicani hrvati oš kade imali ovakovoga pesnika? Pišu lipo, kot oš nigdor pred njimi. Pesme si znadu va jako lipe, mnogovrstne oblike oblič. Pišu va kratucki i dužički redih kadagod skroz ta isti stih 26 putih! Pišu kot nigdašnji stari pišci, pak i kot najnovije secessioniste. Pisali su lyrične, srdačne i nabožne pesme, epigrame i ode, povidanja krača i duža, šmisice i škure ballade - lipše ballade Ivan Aranj²⁶ nima kot je njeva Jelka! - sonnette satyre, parodije - čer do romana. Oš neg samo jigre - drame - za kazališće nimadu. Ja znam kad bi bilo triba, bi i drame, igrokaze pisali.²⁷

Nisu sveženi nikarkovomu obliku, letu srečeno veselo, slobodno kot oral po lipom pesničkom svitu. Oni su pokazali kako lip i bogat je naš zahitjen jezik. Pravo od nji pišu farnik Jivan Muskovich: "Lipi su vsi slavski jeziki, ali med vsimi najlipši je naš dialekt. Ako do dvoji o tom neka šte Miloradićeve pesme" Oni su nam stvorili jezik literalno, jezik književnosti. Kot je pisal Dante, to postal talianski književni jezik. Kot pišu Miloradić, neka bude vsim dobro, neka to bude naš književni jezik. Zano su ravno, oni imali to pravo, napisat prvu hrvacku slovnicu.²⁸ Zvana ote male Slovnice su ur napisali 40 velikih stran, početak k-jednoj velikoj gramatiki. Oni su ur pred 40 letih bili jako svitlo napisali prvu hrvacku fiziku - Nauk Nature.²⁹

Nosimo oda njim, našem prvomu, pravomu, velikomu Pesniku lovnornj venac, venac hrvacke dike i hvale, ter podičimo, nakinčimo na sedamdesetni god našega Matu Miloradića!

M.m.

²³ Miloradić je napisao znatan broj pjesama antisemitski i antikomunistički intoniranih. Navlastito su one prve donedavno bile manje poznate.

²⁴ U trećem izdanju *Jački* ima ih oko 160.

²⁵ Pod nazivom *Strijele* treće izdanje *Jački* sadrži deset pjesama.

²⁶ János Arany (1817-1882), mađarski pjesnik romantičarskog određenja

²⁷ Miloradić je s njemačkoga preveo "božićnu igru za đicu u jednom činu" pod naslovom *Pretelj ubogih*.

²⁸ *Slovnica hervatskoga jezika*, uredio ju i objavio Antun Prikosović 1919. g. u Juri.

²⁹ Tiskano u Juri 1880. g.